

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องการนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2563 จำแนกตามช่วงเวลาเป็น 2 ช่วง คือ ช่วง 10 ปีแรก (ตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2555) และช่วง 10 ปีหลัง (ตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563)

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ หนังสือวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า เลือกเฉพาะบทกวีการเมืองที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2563 รวมทั้งสิ้น 207 เรื่อง

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูล คือ เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทย จำแนกตามช่วงเวลา ช่วง 10 ปีแรก (ตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2555) และช่วง 10 ปีหลัง (ตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563) ใช้สถิติค่าร้อยละในการวิเคราะห์จำนวนเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยที่ปรากฏในบทกวีการเมืองแต่ละปี และวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์

จากงานวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2563 จำแนกตามช่วงเวลาออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1) ความเป็นพลเมืองไทยในช่วง 10 ปีแรก (ตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2555)

พบว่า จำนวนผลงานบทกวีการเมืองที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 131 ผลงาน ปรากฏบทกวีการเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไทย จำนวน 21 ผลงาน (ร้อยละ 16.03) และพบปีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองไทยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ พ.ศ. 2554 จำนวน 5 ผลงาน (ร้อยละ 41.67) พ.ศ. 2547 จำนวน 5 ผลงาน (ร้อยละ 22.72) และ พ.ศ. 2555 จำนวน 2 ผลงาน (ร้อยละ 16.67) ทั้งนี้ปีที่ไม่ปรากฏผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไทยเลย ได้แก่ พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2550

เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. *ด้านคารวะธรรม* ได้แก่ เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เคารพในสิทธิ์และยอมรับความแตกต่าง และเคารพกฎระเบียบของสังคม
2. *ด้านสามัคคีธรรม* ได้แก่
 - 1) รักหมู่คณะ
 3. *ด้านปัญญาธรรม* ได้แก่
 - 1) รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล
 - 2) ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ

3) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนมาประกอบอาชีพหรือพัฒนาตนเองและสังคม และ 4. *ด้านคุณธรรม* ได้แก่ ซื่อสัตย์ ขยัน

2) ความเป็นพลเมืองไทยในช่วง 10 ปีหลัง (ตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563)

พบว่า จำนวนผลงานบทกวีการเมืองที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 76 ผลงาน ปรากฏบทกวีการเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไทย จำนวน 38 ผลงาน (ร้อยละ 50.00) และพบปีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองไทยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ พ.ศ. 2562 จำนวน 10 ผลงาน (ร้อยละ 76.92) พ.ศ. 2563 จำนวน 9 ผลงาน (ร้อยละ 69.23) และ พ.ศ. 2559 จำนวน 7 ผลงาน (ร้อยละ 58.33) ทั้งนี้ปรากฏปีที่ยกเลิการประกวดและรัฐสภาจัดประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าเฉลิมพระเกียรติ ในโอกาสครบรอบ 120 ปี แห่งวันพระราชสมภพ รัชกาลที่ 7 ผู้วิจัยจึงไม่ขอนำข้อมูลทั้งสองปีมาใช้วิเคราะห์ ได้แก่ พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2558

เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2555-2563 ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. *ด้านคารวะธรรม* ได้แก่ เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เคารพในสิทธิ์และยอมรับความแตกต่าง เคารพกฎระเบียบของสังคม เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2. *ด้านสามัคคีธรรม* ได้แก่ รักหมู่คณะ ร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมกันทำงาน ร่วมแก้ไขให้ดีขึ้น 3. *ด้านปัญญาธรรม* ได้แก่ รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ รู้จักคิดและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล และ 4. *ด้านคุณธรรม* ได้แก่ ซื่อสัตย์ เสียสละ ประหยัด ขยัน มีความเมตตา มีความกรุณา มีน้ำใจ มีวินัย และมีความกตัญญู

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2563 จำแนกตามช่วงเวลาออกเป็น 2 ช่วง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ความเป็นพลเมืองไทยในช่วง 10 ปีแรก (ตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2555)

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ามีจำนวนค่อนข้างน้อย คิดจากผลงานตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2555 มีผลงานที่ส่งเข้าประกวดทั้งสิ้น จำนวน 131 ผลงาน แต่มีผลงานที่ปรากฏเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยเพียง 21 ผลงาน (ร้อยละ 16.03) สอดคล้องกับนิศานาจ โสภภาพ และอาทิตย์ ดรุษย์ธร (2553) ที่กล่าวไว้ในงานวิจัย โดยเฉพาะกลวิธีด้านการเสนอเนื้อหาที่พยายามบอกเล่าเรื่องราวด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การใช้บุคลิกพื้นฐาน การใช้

สัญลักษณ์ การสร้างบุคคลผู้เล่าเรื่อง การใช้สุภาษิตคำพังเพย ฯลฯ หากพิจารณาจากความดังกล่าวแล้วยังไม่ปรากฏเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์บทกวีการเมืองอาจประพันธ์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้าที่กำหนดไว้ในขณะนั้น สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2564) กล่าวว่า การประกวดใน พ.ศ. 2545-2555 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมือง โดยใช้ศิลปะในการเขียนถ่ายทอดความรู้สึก สะท้อนภาพการเมืองและสังคม หรือจินตนาการถึงการเมืองที่ต้องการในรูปแบบของวรรณกรรม

ดังนั้น บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 จึงเน้นการแสดงออกทางความคิดและทัศนคติในเรื่องการเมือง สะท้อนภาพการเมืองในอดีตส่งผลต่อการเมืองในปัจจุบัน และถ่ายทอดความเป็นไปของสังคมผสมกับจินตนาการเพื่อให้เกิดวรรณศิลป์ จึงทำให้นเนื้อหาที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าปรากฏอยู่น้อย

เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. *ด้านคารวะธรรม* ได้แก่ *เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์* บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าได้นำสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์มาประกอบการสร้างสรรค์ผลงานอันเป็นค่าที่สะท้อนการรับรู้และความเข้าใจของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี *เคารพในสิทธิ์และยอมรับความแตกต่าง* บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าได้แสดงให้เห็นว่า การเคารพสิทธิ์และการยอมรับความแตกต่างเป็นไปได้หลายลักษณะ เช่น การเคารพสิทธิ์ทางความคิด การยอมรับความแตกต่างทางทัศนคติ แม้กระทั่งความแตกต่างกันทางศาสนา อาชีพ และท้องถิ่นที่อาศัย *เคารพกฎระเบียบของสังคม* บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าได้แสดงให้เห็นว่า การเคารพกฎระเบียบของสังคมเป็นไปได้อย่างหลากหลาย เช่น การยึดมั่นในวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ในบทกวี “ทิพย์ศุริยางค์” (2548) การปฏิบัติตนตามกฎหมาย ในบทกวี “ประชาธิปไตย...อยู่ไหนหรือ” (2548)

2. *ด้านสามัคคีธรรม* ปรากฏประเด็น *รักหมู่คณะ* อาจเป็นเพราะว่า ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นภาพรวมของการเมืองและสังคมได้อย่างชัดเจน เช่น การปรองดองและรักกันของสมาชิกในครอบครัว ในบทกวี “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง” (2555) การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และรู้จักการให้อภัย อันเป็นพื้นฐานของความสามัคคี ในบทกวี “ประเทศไทยในสนามเด็กเล่น” (2555) เป็นต้น

3. *ด้านปัญหาธรรม* ได้แก่ *รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล* ในบทกวี “ครอบครัวเล็กๆ ครอบครัวหนึ่ง” (2555) *ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ* ในบทกวี “ประชาธิปไตยในหัวใจนาง”

(2555) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนมาประกอบอาชีพหรือพัฒนาตนเองและสังคม ในบทกวี “คนดีศรีสภา” (2548)

4. ด้านคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ และ ความขยัน ในบทกวี “คนดีศรีสภา” (2548)

จากเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2555 ทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น จะเห็นได้ว่า เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยมีน้อยและไม่ค่อยปรากฏให้เห็นในรูปแบบที่หลากหลาย นอกจากนี้ ผลงานส่วนใหญ่เน้นอารมณ์ความรู้สึกของการเรียกร้องประชาธิปไตย การสูญเสีย ความหวัง และการรอคอยมากกว่าที่จะสร้างสรรค์ให้เห็นความเป็นพลเมืองไทยอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่า บางตอนหรือบางส่วนของบทกวีของบางคนจะโน้มเอียงมาทางความเป็นพลเมืองไทย แต่เนื้อหาโดยรวมในแต่ละเรื่องก็ยังสะท้อนไปในทางการเรียกร้องประชาธิปไตยเสียส่วนใหญ่

2) ความเป็นพลเมืองไทยในช่วง 10 ปีหลัง (ตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563)

จะเห็นได้ว่า เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าปรากฏจำนวนที่มากขึ้นเมื่อเทียบกับในช่วง 10 แรกเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2555 ทั้งนี้ ผลงานตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563 มีจำนวนผลงานที่ส่งเข้าประกวดทั้งสิ้น 76 ผลงาน¹ และปรากฏเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยเพิ่มขึ้น โดยในช่วง 10 ปีหลังปรากฏถึง 38 ผลงาน (ร้อยละ 50.00) เพราะว่ามีผู้ประพันธ์บทกวีการเมืองประพันธ์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2563) กล่าวว่า การประกวดใน พ.ศ. 2559-2563 มีเนื้อหาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 จึงเริ่มเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในเรื่องสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตยผ่านวรรณกรรม

เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

¹ พ.ศ. 2557 ยกเลิกการประกวด และ พ.ศ. 2558 รัฐสภาจัดประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าเฉลิมพระเกียรติในโอกาสครบรอบ 120 ปี แห่งวันพระราชสมภพ รัชกาลที่ 7 ผู้วิจัยจึงไม่ขอนำข้อมูลทั้งสองปีมาใช้วิเคราะห์ ได้แก่ พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2558

1. ด้านการวรรรรม ได้แก่ *เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์* บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าปรากฏการนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยอย่างหลากหลาย เช่น การรักถิ่นแผ่นดินเกิด ในบทกวี “เพียงเล่นอย่างเด็กเล่น” (2559) ความรักชาติ ในบทกวี “ธงชาติผืนเก่า” (2561) *เคารพในสิทธิ์และยอมรับความแตกต่าง* บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าได้แสดงให้เห็นการเคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกัน ในบทกวี “บ้านหลังเดียวกัน” (2561) *เคารพกฎระเบียบของสังคม* กล่าวถึงการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี คือ การละเล่น ในบทกวี “เพียงเล่นอย่างเด็กเล่น” (2556) การเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมออนไลน์ ในบทกวี “ประชาธิปไตยในจอแผ่น” (2559) การข้ามทางม้าลาย ในบทกวี “การเดินทางข้ามทางม้าลายของหญิงชรา” (2562) *เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพบุคคลที่เกี่ยวข้อง*

2. ด้านสามัคคีธรรม ได้แก่ *รักหมู่คณะ* ในบทกวี “พลเมืองคือเจ้าของประชาธิปไตย” (2561) *ร่วมกันรับผิดชอบ* ในบทกวี “ประชาธิปไตยในโลกจำลอง” (2560) *ร่วมกันทำงาน* ในบทกวี “คนปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะของบ้านจัดสรร” (2559) *ร่วมแก้ไขให้ดีขึ้น* ในบทกวี “ฉันเป็นต้นไม้” (2562)

3. ด้านปัญญาธรรม ได้แก่ *รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล* ในบทกวี “ทหารต่อกลอนกับนักการเมืองให้ชาวบ้านฟัง” (2562) *ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ* “ดอกไม้วัยเยาว์” (2560) *รู้จักคิดและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล* ในบทกวี “ประชาธิปไตยบนจอแผ่น” (2559)

4. ด้านคุณธรรม ได้แก่ *ความซื่อสัตย์และการประหยัด* ในบทกวี “ตอบแทนคุณแผ่นดินไทยไม่ยากเลย” (2559) *ความเสียสละและความมีน้ำใจ* ในบทกวี “พลเมืองคือเจ้าของประชาธิปไตย” (2561) *ความขยัน* ในบทกวี “ธงชาติผืนเก่า” (2561) *ความเมตตา* ในบทกวี “สิทธิอันชอบธรรม” (2560) *ความกรุณา* ในบทกวี “โลกสร้างเราให้เท่าเทียม” (2563) *ความมีวินัย* ในบทกวี “ดอกไม้วัยเยาว์” (2560) และ*ความกตัญญู* ในบทกวี “ตอบแทนคุณแผ่นดินไทยไม่ยากเลย” (2559)

จากเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 ทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น จะพบว่า เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยปรากฏในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้ามากขึ้น ผู้ประพันธ์สะท้อนภาพการเมืองและสังคมใกล้เคียงกับเหตุการณ์จริง บทกวีจึงเสมือนจับต้องได้ เห็นภาพชัด และเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้อ่านมากขึ้น อีกทั้งเนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยยังสะท้อนออกมาได้หลายแบบขึ้นอยู่กับว่า ผู้ประพันธ์แต่ละคนจะถ่ายทอดความเป็นพลเมืองไทยออกมาอย่างไร ขณะเดียวกันประเด็นของการเรียกร้องประชาธิปไตย ความหวัง และการรอคอยประชาธิปไตยอย่างแท้จริงผานอยู่ในบทกวีเพื่อแสดงให้เห็นร่องรอยของเรื่องราว ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่เข้าใจถึงความจริงของการเมืองและสังคมมากกว่าในอดีต

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ทั้งรางวัลชนะเลิศ รางวัลรองชนะเลิศ และรางวัลชมเชยควรมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ผู้ประพันธ์ที่ได้รับรางวัลทุกระดับ เพื่อให้ทราบถึงประเด็นเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยมากยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์ในการเป็นองค์ความรู้การนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้ากับบทกวีการเมืองอื่น

3) ควรมีการศึกษาเรื่องสั้นหรือนวนิยายทางการเมืองเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการนำเสนอความเป็นพลเมืองไทย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษานำไปใช้เพื่อรณรงค์และสนับสนุนให้นักศึกษาในสถาบันร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานเพื่อขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองไทย หรือองค์กรอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการผลิตสื่อสร้างสรรค์หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้คนในสังคมเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของความเป็นพลเมืองไทย

2) ผู้จัดการประกวดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์หรือนำผลวิจัยไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดเสวนาหรือกิจกรรมการเมืองให้แก่หน่วยงานหรือสาธารณชน